

● درس هفدهم:

کار و تلاش

■ اهداف

- ۱- آشنایی دانش آموزان با کاربرد مفهوم کار و عمل در زندگی
- ۲- شناخت ترتیب واژه‌ها در جمله
- ۳- آشنایی با سخن گفتن متناسب با مخاطب و موقعیت از طریق نمایش
- ۴- تقویت مهارت درک متن
- ۵- آشنایی با پروین اعتصامی و نمونه‌ای از سروده‌هایش
- ۶- تقویت مهارت نوشتن و تبدیل نظم به نثر ساده

■ آموزش

■ جلسهٔ اوّل	
آموزش درس	۵۰ دقیقه

روش‌های پیشنهادی تدریس

قصه‌گویی، بارش فکری، ایفای نقش به صورت شعر و قصه‌گویی
روش بارش فکری: الگوی بارش فکری یکی از راهبردهای پرورش خلاقیت
است. استفاده از روش بارش فکری، افراد یک گروه را به آفرینش اندیشه‌هایی فراتر از
آنچه تاکنون بوده‌اند، سوق می‌دهد.

مراحل اجرا

گام اوّل: بیان موضوع

مثلاً با طرح این سؤال که: «چگونه می‌توان در زندگی به موفقیت رسید؟»: در
این مرحله، موضوعی را تعیین کنید که مطالب مربوط به آن، عیناً در متن درس نیامده
باشد، اما دانش‌آموزان با آن آشنا باشند و در مورد آن هر چند اندک، اطلاعاتی داشته
باشند. طرح موضوع در قالب سؤالات تفکر برانگیز، مانند «چگونه می‌توان در زندگی به
موفقیت رسید؟» رغبت دانش‌آموزان را در ارائهٔ پاسخ‌های بهتر برمی‌انگیزد.

می‌توانید با نمایش بخشی از یک فیلم، یا نشان دادن تصویر یا خواندن یک مطلب جالب
در بارهٔ مثلاً مورچه‌ها، موضوعی را در قالب سؤال مطرح کنید. سؤال باید مشخص باشد، نه کلی
و نه آن‌چنان محدود که دانش‌آموزان نتوانند اندیشه‌های خود را به هدف معینی نشانه‌گیری کنند.

گام دوم: گروه‌بندی و بیان هنجارها: کار دانش‌آموزان حتماً باید به صورت گروهی
انجام پذیرد. در هر گروه، یک دانش‌آموز به عنوان سرگروه، انتخاب شده، یک یا دو نفر
وظیفهٔ نوشتن نظرات و اندیشه‌های اعضای گروه را به عهده می‌گیرند. در کلاس‌های
کم‌جمعیت می‌توانید یک گروه تشکیل بدهید که اعضای آن، تمام دانش‌آموزان کلاس
باشند و یکی از دانش‌آموزان، نظرات را روی تختهٔ کلاس بنویسد.

گام سوم : بیان قوانین مربوط به جلسهٔ بارش فکری است. یعنی :

۱- انتقاد از گفته‌های دیگران ممنوع

۲- از ترکیب ایده‌ها، ایده‌های بهتری ساخته می‌شود، حتی اگر در نگاه اول آن ایده نامربوط و نادرست به نظر آید.

۳- هرچه تعداد ایده‌ها بیشتر باشد، بهتر است، زیرا پاسخ بهتری به دست می‌آید.
گام چهارم : بارش دیدگاه‌ها و نظرات : اصلی‌ترین و فعال‌ترین مرحلهٔ این الگو، تولید اندیشه و خلاقیت (بارش فکری) است. در این مرحله، دانش‌آموزان با نظم و آرامش، نظرات خود را دربارهٔ سؤال و موضوع مطرح شده، بیان می‌کنند و مسئول نگارش، آنها را ثبت می‌کند. در این مرحله، اگر عضوی نخواهد نظر خود را اعلام کند، آزاد است؛ زیرا انگیزهٔ درونی در خلاقیت شخصی و آزاداندیشی، اهمیت بسیار دارد، اما بهتر است که مشارکت فعال داشته باشند.

گام پنجم : طبقه‌بندی نظرات : در این قسمت، دانش‌آموزان با تعدد نظرات، مواجه هستند. از آنها بخواهید که جملات تکراری را حذف، جملات مشابه را ویرایش و جملات اصلی را در صورت نیاز، اصلاح نمایند.

گام ششم : ارزشیابی افکار و نظرات : در این مرحله، نظرات گروه‌ها مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرند. برای انجام این کار از گروه‌ها بخواهید به نوبت، اندیشه‌های نهایی خود را بیان کنند. از دانش‌آموزان بخواهید دربارهٔ این افکار، اظهار نظر کنند. در پایان، جمع‌بندی نهایی را انجام دهید و اگر لازم می‌دانید، مطالب مورد نظر خودتان را اضافه کنید، که همان ارزش کار و تلاش در زندگی برای رسیدن به موفقیت است. در مورد روش‌های قصه‌گویی و ایفای نقش، توضیحات لازم در درس‌های پیش داده شده است.

خوانش متن

ابتدا دانش‌آموزان به روش صامت‌خوانی، متن درس را بخوانند؛ سپس به تشخیص معلّم، متن درس توسط دانش‌آموزان یا خود معلّم خوانده می‌شود؛ صوت درس از طریق رمزینة‌های سریع پاسخ پخش می‌شود.

■ جلسهٔ دوم	
۱- درک متن	۲۵ دقیقه
۲- واژه‌آموزی	۲۵ دقیقه

درک متن

در درس‌های قبلی توضیح داده شد.

واژه‌آموزی: روشن است که در این واژه‌آموزی در پی ساخت و آموزش واژهٔ جدید نیستیم؛ بلکه در این بخش، می‌خواهیم دانش‌آموزان را به ترتیب قرار گرفتن واژه‌ها در شعر و ثر یا نوشتهٔ غیر شعری، آگاه سازیم. این آگاهی و دانش به آنها کمک می‌کند که بتوانند شعر را آسان‌تر به ثر ساده برگردانند. این کار درحقیقت یک تمرین نوشتاری به شمار می‌رود و البته در درک و فهم شعر هم به آنها کمک می‌کند.

■ جلسهٔ سوم	
۱- تمرین خواندن	۲۵ دقیقه
۲- فعالیت‌های نوشتاری (۱)	۲۵ دقیقه

به کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت خود معلم در آموزش، مطالب این جلسه ارائه شود.

■ جلسهٔ چهارم	
۱- خواندن با لحن مناسب	۱۵ دقیقه
۲- اجرای نمایش (ایفای نقش)	۳۵ دقیقه

خواندن با لحن مناسب

در درس‌های گذشته توضیح داده شد.

اجرای نمایش (ایفای نقش)

یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی که دانش‌آموزان باید کسب کنند، سخن گفتن متناسب با مخاطب و بافت یا موقعیت است. آنها باید بدانند بافت رسمی، غیررسمی و دوستانه، واژگان و شیوهٔ گفتار خاص خودش را دارد. هدفی که از اجرای این نمایش دنبال می‌شود، آموزش و تمرین سخن گفتن متناسب با بافت، مخاطب و رعایت موقعیت سخن، گوینده و حال شنوندهٔ سخن است.

■ جلسهٔ پنجم	
۱- فعالیت‌های نوشتاری (۲): درک متن	۲۵ دقیقه
۲- تمرین خواندن	۲۵ دقیقه

فعالیت‌های این زنگ بر پایهٔ آموخته‌های قبل، اجرا شود و تداوم یابد.

■ جلسهٔ ششم	
۱- املا	۳۰ دقیقه
۲- تمرین خوشنویسی از صفحهٔ هنر و سرگرمی	۲۰ دقیقه

املا

برای برگزاری املا، جملاتی از متن درس را انتخاب کنید و جای برخی از واژه‌ها را خالی بگذارید تا توسط دانش‌آموزان در گروه، تکمیل شود. دانش‌آموزان با

املاى جاخالى آشنایى دارند و از آن استقبال مى کنند.

■ جلسه هفتم	
۱- ارزشیابی از فعالیت های درس	۲۰ دقیقه
۲- بخوان و بیندیش	۳۰ دقیقه

برای آموزش «بخوان و بیندیش» به مطالبی که در فصل اول بیان شد، مراجعه کنید. توضیحی درباره «همه چیز را همگان دانند»: دانای مطلق خداست. علم انسان در هر حدی که باشد، باز هم ناقص و اندک است و انسان عاقل، کسی است که همیشه در طلب علم و دانش باشد و آموخته ها را لطف الهی بداند. از طرفی این مثل به مشورت گرفتن از دیگران هم تأکید می کند.

کاربرد: این مثل را در مورد کسی به کار می برند که ادعای دانش و فهم دارد و خود را در همه علوم، آگاه می داند. با این جمله، به او می فهمانند که کسی نیست که همه چیز یعنی همه نادانسته ها را بداند. دانای آشکار و نهان همه چیز، فقط خدای حکیم و علیم است.

■ جلسه هشتم	
فعالیت های نوشتاری (۳): نگارش	۵۰ دقیقه

نگارش: تبدیل شعر به نثر ساده

در نثر یا نوشته غیر شعری، هدف نویسنده، ایجاد ارتباط و رساندن پیام است. اما در شعر، افزون بر این، تأثیر و لذت و زیبایی آفرینی هم یک هدف است. بر این اساس،

نثر از پیچیدگی‌های کمتری برخوردار است و مخاطب زودتر به پیام آن می‌رسد، ولی در شعر، مخاطب تلاش می‌کند که در عین به دست آوردن پیام، از آن لذت ببرد. در نثر، نویسنده مجبور نیست از صنایع بدیع و بیان و عناصر زیبایی آفرین استفاده کند. اما در شعر، شاعر ناچار است کلام خود را با صنایع در هم آمیزد.

نثر، پیرو هنجارهای زبانی و قواعد دستوری است. هر واژه در سخن یا نوشته، جای مشخص دارد، اما در شعر، شاعر، خود را پیرو و تسلیم هنجارهای زبانی و قواعد دستوری نمی‌کند؛ بلکه گریز می‌زند و خود را از این قید و بند می‌رهاند. شاعر با در هم ریختن شکل دستوری کلام، به آن صورت شعری می‌بخشد. لذا در تبدیل شعر به نثر ساده، باید به این ویژگی زبان شعری توجه داشته باشیم و خود را پیرو ساختار زبان شعر نسازیم. البته، گفتن این مباحث فقط و فقط برای آگاهی آموزگاران محترم است و هیچ نیازی به طرح این گونه مطالب علمی در کلاس دانش‌آموزان دوره ابتدایی نیست. دانش‌آموزان از طریق تمرین و تکرار خواهند توانست این مهارت را کسب کنند که شعرهای ساده را به نوشته‌های عادی تبدیل کنند و این کار تنها با جابه‌جا کردن برخی از واژه‌ها امکان‌پذیر است و این کار هم یک دست‌ورزی و فعالیت نگارشی است.

■ جلسه نهم	
حکایت	۵۰ دقیقه

توضیحی درباره حکایت «جوان و راهزن»: این حکایت با ضرب‌المثل «راستی راه نجات است»، همخوانی و تناسب محتوایی دارد.

کاربرد: این مثل بر سفارش به درستکاری و راستی و ارزش آن در زندگی، تأکید دارد و به معنای این است که این خصلت، باعث رستگاری و عاقبت به خیر شدن انسان می‌شود.

ضرب المثل های مشابه :

- اگر خواهی از هر دو سر، آبروی همه راستی کن، همه راست گوی.
- راست باش و مدار از کس بیم.
- اگر راستی، کارت را آراستی.
- راستی کن که به منزل نرسد، کج رفتار.
- راستی کن که راستان رستند.

■ جلسه دهم	
۵۰ دقیقه	املا

املا

بر پایه تجربه های املایی از آموزه های پیشینی، آموزش این زنگ هم تداوم خواهد داشت.

■ جلسه یازدهم	
۵۰ دقیقه	جمع بندی آموخته ها از صفحه هنر و سرگرمی

در اینجا هم آموخته های دروس گذشته، به کار خواهد آمد و با تلاش شما چرخه آموزش و یادگیری آموزه های این کتاب و کلاس، به فرجام نیکویی خواهد انجامید. ان شاء الله تعالی.